

Fiškálna decentralizácia - zákon o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady

NR SR schválila 23. septembra vládny zákon o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, ktorým sa o.i. zrušil zákon o miestnych poplatkoch (544/1990 Zb.), zákon o dani z nehnuteľností (317/1992 Zb.) a zákon o cestnej dani (87/1994 Z.z.). Nová právna norma zjednocuje tri právne predpisy a všetky miestne dane do jedného zákona, čím sa má doceliť sprehľadnenie a zjednodušenie legislatívy, vrátane správy daní.

Zákon ustanovil miestne dane, ktoré môže zaviesť obec a vyšší územný celok (VÚC). Ide o fakultatívne dane, ktoré v minulosti vyberali obce väčšinou ako miestne poplatky. Obec, ktorá vykonáva správu týchto daní, môže sama rozhodnúť, či ich vo svojom území zavedie. Podľa dôvodovej správy sa týmto krokom rešpektujú zámery vyplývajúce z reformy verejnej správy na zvýšenie právomocí a zodpovednosti obcí pri určovaní daní a ich správe. Predpokladá sa posilnenie významu miestnych daní, a to aj z hľadiska ich výnosov (predpoklad výnosu z dane z nehnuteľností na rok 2005 - 1,1 mld. Sk, z dane z motorových vozidiel - 2,5 mld. Sk). Okrem finančných zdrojov, ktorými budú územné samosprávy disponovať na základe nového zákona o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, rozhodujúca časť zvýšených daňových príjmov bude do rozpočtov obcí a VÚC plynúť podľa zákona o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samospráve.

Obec môže ukladať:

- daň z nehnuteľností (z pozemkov, stavieb, bytov),
- daň za psa,
- daň za užívanie verejného priestranstva,
- daň za ubytovanie,
- daň za predajné automaty,
- daň za nevýherné hracie prístroje,
- daň za vjazd a zotrvanie motorového vozidla v historickej časti mesta,
- daň za jadrové zariadenie.

Miestny poplatok za užívanie bytu na iné účely ako na bývanie nebol transformovaný na miestnu daň a bol zrušený z dôvodu neefektívnosti jeho správy a výnosov. Týkal sa najmä spoločníkov spoločností s ručením obmedzeným, ktorí majú v byte sídlo firmy. Podľa pôvodného návrhu MF SR sa mali zrušiť aj miestne poplatky za užívanie verejného priestranstva, za ubytovaciu kapacitu, ako aj poplatok za jadrové zariadenie.

Miestnou daňou, ktorú môže ukladať VÚC, je daň z motorových vozidiel. Vychádza v základných princípoch z doteraz platnej cestnej dane. Ide o fakultatívnu daň, ktorú môžu zaviesť VÚC všeobecne záväzným nariadením pre svoje územie a určiť aj sadzby dane. Predmetom tejto dane budú naďalej motorové vozidlá a prípojné vozidlá, ktoré majú evidenčné číslo a sú používané na podnikanie alebo v súvislosti s podnikaním. Zachováva sa aj základ dane odvíjajúci sa od zdvihového objemu motora v cm³ pre osobné motorové vozidlá a od celkovej hmotnosti a počtu náprav pre autobusy a úžitkové vozidlá. Zdaňovacím obdobím zostáva kalendárny rok. Správu dane z motorových vozidiel má naďalej vykonávať daňový úrad, pričom výnos tejto dane bude príjmom VÚC, ktorý túto daň zavedie.

Zákon určuje aj jeden obligatórny miestny poplatok. Zo zákona o miestnych poplatkoch sa preberá povinný miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, ktorý ukladá obec. Ministerstvo financií (MF) SR v minulosti presadzovalo, aby sa aj tento poplatok za zber, prepravu a zneškodňovanie komunálnych odpadov a drobných stavebných odpadov zaradil medzi vyššie uvedené fakultatívne druhy miestnych poplatkov, resp. teraz daní. S týmto nesúhlasilo Ministerstvo životného prostredia SR a Združenie miest a obcí Slovenska (ZMOS).

Sadzby jednotlivých miestnych daní boli prijaté bez hornej hranice s tým, že obce a VÚC sami rozhodnú vo všeobecne záväznom nariadení o konkrétnej sadzbe dane na svojom území. Podľa predkladateľov sa tak vytvára priestor na zvýšenie a stabilizáciu vlastných finančných zdrojov nevyhnutných na zabezpečenie úloh, ktoré plnia orgány územnej samosprávy. Kritici poukázali práve na chýbajúce limity obmedzujúce potenciálnu svojvôľu zastupiteľstiev miest, obcí a samosprávnych krajov pri zvyšovaní daní. Obávajú sa, že samosprávy prikrôčia k zvyšovaniu miestnych daní, aby kompenzovali prípadný negatívny rozpočtový vplyv zákona o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov, čím sa zvýši celkové daňové zaťaženie obyvateľstva a podnikovej sféry. Pre obce a VÚC sa stanovili právomoci súvisiace s možnosťou uplatnenia oslobodenia alebo úľavy od miestnych daní, ktoré nie sú taxatívne vymedzené v zákone. Obce a VÚC to dosiahnu schválením všeobecne záväzného nariadenia.